

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Харківської державної академії дизайну і мистецтв
проф. Олександр СОБОЛЄВ

«___» _____ 2021 р.

ВИСНОВОК

ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Надії ВЕЛИЧКО «Інтерактивність як засіб формування дизайну дитячої друкованої книги», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 – Дизайн (галузь знань 02 – Культура і мистецтво)

Дисертація Надії Величко «Інтерактивність як засіб формування дизайну дитячої друкованої книги» виконана на кафедрі графічного дизайну Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Тема дисертації затверджена вченою радою ХДАДМ (протокол № 32 від 28 листопада 2017 р.).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Величко Надії вченою радою ХДАДМ було визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі кафедри дизайну ХДАДМ та призначено двох рецензентів: Соколюк Людмилу Данилівну, доктора мистецтвознавства, професора, професора кафедри теорії та історії мистецтва ХДАДМ, та Бондаренка Богдана Костянтиновича, кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри дизайну ХДАДМ.

За результатами аналізу змісту дослідження Величко Надії, поданих до розгляду наукових публікацій за темою дисертації, а також враховуючи підсумки фахового семінару, який відбувся на кафедрі дизайну ХДАДМ 30 вересня 2021 р.), визначено наступне:

1. Актуальність теми дисертації обумовлена економічними і культурними умовами сьогодення. Останніми роками у галузі книжкового дизайну відбуваються суттєві зміни, — на тлі розвитку електронних засобів комунікації книга вже не сприймається як єдиний можливий універсальний засіб передачі інформації. Друкована книга розвивається паралельно з т. зв. «електронною» книгою, частково запозичуючи притаманні їй засоби та прийоми.

Сучасний користувач вже звик до повсякденної взаємодії з медіапростором, до отримання зворотного зв'язку на свої дії, а читач молодшого віку, який не мав попереднього досвіду сприйняття інформації у «доцифрову добу», буквально вимагає від книжки активного відгуку, а не просто пасивного сприйняття великих обсягів текстової інформації.

Важливим завданням сучасного дизайнера є подання інформації таким чином, щоб звернути увагу реципієнта на комунікаційне повідомлення. Для цього наразі використовують методи та прийоми, притаманні саме електронним засобам подання інформації. Мистецтво ілюстрування дитячої книги з інтерактивними елементами, що допомагає глибше й краще сприймати текст, розглянуто в роботі з позицій дизайну. Ілюстрація як складне явище художньої культури, зокрема, її зображальні характеристики є найважливішим питанням у процесі створення дитячої книги. Активний виховний та розвивальний аспект дитячої книги, особливо на сучасному етапі, робить дослідження принципів її створення актуальним.

Незважаючи на те, що низка вчених вже досліджували дитячу книгу, розгляд інтерактивності в розробці видань не був предметом окремого дослідження. Автор досліджує важливі питання історичного розвитку інтерактивності у створенні книги, аналізує особливості дизайну дитячих видань відповідно до розвитку механізмів сприйняття інформації й мислення дитини, характеризує шляхи розвитку сучасної книжкової форми. Все це обумовлює актуальність дослідження.

2. Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри. Дослідження виконане відповідно до плану підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації кафедри графічного дизайну Харківської державної академії дизайну і мистецтв.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. У роботі здійснено комплексний аналіз сучасних засобів інтерактивної взаємодії читача з друкованою книгою та розроблена класифікація друкованих книг з позицій організації їх інтерактивності. Автором запропоновано визначення інтерактивної книги, окреслено тенденції розвитку книжкової форми в сучасному графічному дизайні, виявлено вплив інтерактивності на формування утилітарних та естетичних якостей дизайну дитячої книжки.

4. Новизна основних результатів дослідження полягає в тому, що Н. Величко уперше здійснила комплексний аналіз сучасних засобів інтерактивної взаємодії читача з друкованою книгою та створила класифікацію друкованих книг

відповідно до методів організації інтерактивності. Автором вперше дано визначення інтерактивної друкованої книги; уточнено трактування існуючого термінологічного апарату. Отримало подальшого розвитку дослідження книги як частини сучасного інформаційного простору; вивчення особливостей і подібностей книги з іншими носіями інформації; характеристика змін, що відбуваються зараз у медіа-культурі й системі сприйняття споживачем інформації, та їхнього впливу на книжкову форму. Уточнено тенденції розвитку книжкової форми в сучасному графічному дизайні, виявлено вплив інтерактивності на формування утилітарних та естетичних якостей дизайну дитячої книжки.

5. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів і запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Серед важливих висновків, що складають науково-практичну цінність роботи, слід, перш за все, виділити те, що Надія Величко на підставі бібліографічних і натурних розвідок показала історичний розвиток інтерактивної книги та довела, що історія інтерактивної книги майже така само довга, як історія самої книги.

На підставі аналізу європейських та американських наукових джерел вперше виведено визначення інтерактивної друкованої книги. Важливим аспектом дослідження є те, що авторка визначила зв'язок між віком дитини та засобами інтерактивності, що можуть бути використані у книжковому виданні. Здійснивши художньо-композиційний аналіз примірників книжок, що виготовлені в різних країнах, авторка доходить до слушних висновків, що використання просторових об'ємних конструкцій, їхня тектоніка й пластика збагачують видання, підпорядковуючись при цьому загальнозживаним законам композиції, кольорознавства, типографіки тощо.

У роботі доведено, що розробка інтерактивної дитячої книги — багатогранний і складний процес, що вимагає знань і вмінь у різних сферах. Розглянуто взаємозв'язок дизайнерського рішення й технології виробництва видання. Важливим є висновок, що класична друкована книжкова форма під впливом сучасних технологій набуває нового розвитку шляхом внесення елементів сучасності, таких як віртуальність, мультимедійність та інтерактивна взаємодія. Визначено, що сучасні книжки набувають ознак не тільки інтерактивності, але й мультимедійності через додавання світлових і звукових компонентів, а також завдяки взаємодії з додатковими пристроями.

На підставі методів художньо-стилістичного, композиційного й порівняльного аналізу примірників інтерактивних друкованих видань доведено, що сучасним інтерактивним друкованим книжкам притаманна активна робота з простором, вихід за межі сторінок, складні просторові й конструктивні рішення,

які розгортаються у різних вимірах, наявність додаткових розгортів, у яких ховаються інтерактивні елементи, велика кількість рухомих деталей. У роботі наведені персоналії дизайнерів найбільш цікавих інтерактивних книжок, зокрема Р. Сабуди, Дж. Діаза, Р. Кроутер, М. Рейнхарт, Е. Тюлле, Е. Карла тощо.

У дисертації зазначено, що український ринок інтерактивних видань розвивається повільніше за американський або європейський; доведено, що в Україні широко представлено найбільш економічні варіанти книжок з інтерактивними елементами, що пов'язано із високою собівартістю таких видань і низькою купівельною спроможністю користувачів.

6. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Наукова робота Н. Величко полягає у створенні комплексного, науково обґрунтованого дослідження дизайну дитячої книги з елементами інтерактивності за сучасних умов. Тенденції, що акцентовані в цій роботі, відкривають поле для подальших досліджень у галузі еволюції паперової книги в цілому й дитячих розвивальних посібників зокрема. Окреслення тенденцій розвитку друківаних видань у сучасному дизайні, що проведені у роботі, є однією з важливих складових у створенні загальної картини культурного простору.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані у підготовці лекційних курсів з історії графічного дизайну, а також в індивідуальній творчій праці дизайнерів-графіків, що допоможе їм вирішувати професійні завдання з проектування дитячої книги. Зібраний візуальний матеріал може становити інтерес як для фахівців, так і для широкого загалу зацікавлених осіб у галузі дизайну книги.

Результати дослідження були залучені при розробці навчальної програми підготовки фахівців спеціальності 022 — «Дизайн» (спеціалізації «Графічний дизайн») у Харківській державній академії дизайну і мистецтв з дисциплін «Проектування» та «Основи формоутворення» для студентів II–IV курсів. Також здобувачем отримано авторське свідоцтво No89769 на інтерактивну науково-популярну книгу з тривимірними ілюстраціями «Сергій Натанович Бернштейн» та проведена робота над оригінал-макетом навчально-розважальної інтерактивної книги для дітей «Як ростуть кристали» (автор — академік НАН України, проф., д. т. н. Б.В. Гриньов, ISBN 978-966-02-9227-7, Національна академія наук України, Інститут сцинтиляційних матеріалів).

7. Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертації оприлюднені та апробовані у виступах на 11-ти всеукраїнських і міжнародних наукових, науково-методичних та науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукр. наук.

конф. професорсько-викладацького складу і студентів ХДАДМ за підсумками роботи 2017/2018 навчального року (Харків, ХДАДМ, 25 травня 2018 р.), доповідь *«Визначення терміна «Інтерактивна друкована книга» в контексті графічного дизайну»*; Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Інформаційні та інноваційні технології у готельно-ресторанному бізнесі, туризмі та дизайні» (Дніпро, 22-23 квітня 2021 р.), доповідь *«Еволюційні зміни дизайну книги наприкінці XX – початку XXI ст.»*; VIII міжнар. наук.-практ. конф. «Perspectives of World Science and Education» (Осака, 22–24 квітня 2020 р.), доповідь *«Маркетинговий аналіз ринку дитячої навчальної книги з інтерактивними тривимірними елементами»*; Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Харків, ХДАК, 22–23 квітня 2021 р.), доповідь *«Питання розвитку засобів візуальної комунікації у роботах сучасних дослідників»*; Міжнар. наук.-метод. конф. професорсько-викладацького складу і молодих учених в рамках IX Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2017» (Харків, ХДАДМ, 9–12 жовтня 2017 р.), доповідь *«Педагогічні аспекти проектування дитячої навчальної книги з інтерактивними тривимірними елементами»*; Всеукр. наук.-практ. конф. «Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика» (Запоріжжя, ХНА, 17 травня 2018 р.), доповідь *«Інтерактивні тривимірні елементи в сучасному дизайні дитячої книги»*; Міжнар. наук.-техн. конф. «Комп'ютерна графіка та розпізнавання зображень» (Вінниця, грудень 2018 р.), доповідь *«Візуалізація фізичних понять у процесі навчання засобами паперопластики»*; Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні питання мистецтвознавства та мистецької освіти: сучасність і перспективи» (Харків, ХДАДМ, 18–19 жовтня 2018 р.), доповідь *«Історія розвитку інтерактивної паперової книги»*; Ювілейна міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів «XV Харківські студентські філософські читання» (Харків, 26–27 квітня 2019 р.), доповідь *«Тенденції розвитку засобів візуальної комунікації»*; Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, КНУКіМ, 21–22 квітня 2021 р.), доповідь *«Використання QR-кодів у дизайні дитячої книги»*; I Всеукр. форум молодих вчених «Наукова весна 2021. Культура і мистецтво в сучасному світі» (Київ, КНУКіМ, 28 травня 2021 р.), доповідь *«Класифікація інтерактивних дитячих друкованих книг, які працюють у поєднанні зі смартфоном»*.

8. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. Основні результати дисертації були оприлюднені у 16 наукових публікаціях, 5 з них надруковані у наукових виданнях з мистецтвознавства та дизайну, які вийшли в Україні та Австрії; серед них 5 статей, які відповідають вимогам МОН України щодо публікацій здобувача ступеня доктора

філософії (4 у різних фахових виданнях України, 1 – у науковому виданні з мистецтвознавства країни ЄС), 11 – у збірках матеріалів і тез наукових конференцій.

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Velichko N. V. Book evolution in the material culture. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2018. № 14. С. 154–159. DOI: <https://doi.org/10.31500/1992-5514.14.2018.151161>
2. Величко Н. В. Визначення терміна «інтерактивна дитяча друкована навчальна книга» в контексті графічного дизайну. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. 2019. № 1. С. 34–41.
3. Величко Н. В. Тенденції розвитку засобів візуальної комунікації в контексті дизайну книги. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2020. № 3. С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.33625/visnik2020.03.005>
4. Сбитнева Н. Ф., Величко Н. В. История развития интерактивной бумажной книги. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2017. № 2. С. 23–31.

*Стаття в іноземному науковому періодичному виданні держави,
яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та
Європейського Союзу:*

5. Sbitnieva N. F., Velichko N. V., Vynohradova M. K. Classification of interactive Children's Printed books. *The European Journal of Arts*. 2021. № 3. P. 66–83. DOI: <https://doi.org/10.29013/EJA-21-2-66-83>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Величко Н. В. Визначення терміна «Інтерактивна друкована книга» в контексті графічного дизайну. *Всеукраїнська наукова конференція професорсько-викладацького складу і студентів ХДАДМ за підсумками роботи 2017/2018 навчального року*. Матеріали Всеукр. наук. конф. (Харків, 25 травня 2018 р.). Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2018. С. 12–14.
7. Величко Н. В. Еволюційні зміни дизайну книги наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. *Інформаційні та інноваційні технології у готельно-ресторанному бізнесі, туризмі та дизайні*. Матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпро, 22-23 квітня 2021 р.) Дніпро, 2021. С. 53–54.
8. Величко Н. В. Маркетинговий аналіз ринку дитячої навчальної книги з інтерактивними тривимірними елементами. *Perspectives of World Science and*

Education. Матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (Осака, 22–24 квітня 2020 р.). С. 236–330.

9. Величко Н. В. Питання розвитку засобів візуальної комунікації в роботах сучасних дослідників. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Харків, 22–23 квітня 2021 р.). Харків : ХДАК, 2021. С. 317–318.

10. Величко Н. В. Педагогічні аспекти проектування дитячої навчальної книги з інтерактивними тривимірними елементами. *«Педагогічні аспекти підготовки викладачів з візуального мистецтва та дизайну: сучасність і перспективи» та «Актуальні питання мистецтвознавства: виклики XXI століття»*. Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. професорсько-викладацького складу і молодих учених в рамках IX Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2017» (Харків, 9–12 жовтня 2017 р.). Харків : ХДАДМ, 2017. С. 31–33.

11. Величко Н. В. Інтерактивні тривимірні елементи в сучасному дизайні дитячої книги. *Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика*. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 17 травня 2018 р.). Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2018. С. 168–169.

12. Величко Н. В. Візуалізація фізичних понять у процесі навчання засобами паперопластики. *Комп'ютерна графіка та розпізнавання зображень*. Матеріали міжнар. наук.-техн. конф. (Вінниця, грудень 2018 р.). Вінниця, 2018. Т. 1. С. 29–32.

13. Величко Н. В. Історія розвитку інтерактивної паперової книги. *Актуальні питання мистецтвознавства та мистецької освіти: сучасність і перспективи*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 18–19 жовтня 2018 р.). Харків : ХДАДМ. С. 23–25.

14. Величко Н. В. Тенденції розвитку засобів візуальної комунікації. *XV Харківські студентські філософські читання*. Матеріали Ювілейної міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (Харків, 26–27 квітня 2019 р.). Харків, 2019. С. 76–78.

15. Величко Н. В. Використання QR-кодів у дизайні дитячої книги. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці та економіці та бізнесі*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21–22 квітня 2021 р.). Київ : КНУКіМ, 2021. С. 307–309.

16. Величко Н. В. Класифікація інтерактивних дитячих друкованих книг, які працюють у поєднанні зі смартфоном. *Наукова весна 2021. Культура і мистецтво в сучасному світі*. Матеріали I Всеукраїнського форуму молодих вчених (Київ, 28 травня 2021 р.). Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 75–78.

РЕЦЕНЗЕНТИ УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дослідження Надії Величко «Інтерактивність як засіб формування дизайну дитячої друкованої книги».

2. Вважати, що за актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем і практичною цінністю здобутих результатів, змістом та обґрунтованістю висновків дисертаційна робота Надії Величко «Інтерактивність як засіб формування дизайну дитячої друкованої книги», повністю відповідає науковому профілю спеціальності 022 – Дизайн, вимогам пп. 9, 10, 11 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. No 167), вимогам наказу МОН України No 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

3. На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій та апробацій дослідження, а також за результатами фахового наукового семінару рекомендувати дисертаційну роботу Надії Величко на тему «Інтерактивність як засіб формування дизайну дитячої друкованої книги», за спеціальністю 022 – Дизайн до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

ГОЛОВА

фахового семінару:

кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри
графічного дизайну

Тетяна ІВАНЕНКО

РЕЦЕНЗЕНТИ:

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри теорії
та історії мистецтва ХДАДМ

Людмила СОКОЛЮК

кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри
дизайну ХДАДМ

Богдан БОНДАРЕНКО